

УДК 355.457:355.23(73)

Тронь Тетяна Володимирівна

викладач

Київський національний лінгвістичний університет

Тронь Татьяна Владимировна

преподаватель

Киевский национальный лингвистический университет

Tron Tetyana

Lecturer

Kyiv National Linguistic University

**ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У
СФЕРІ ОХОРОНИ КОРДОНУ США**

**ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ГРАНИЦЫ США**

**THE USA BORDER PROTECTION SPECIALISTS' VOCATIONAL
TRAINING DEVELOPMENT STAGES**

***Анотація.** У статті досліджено основні етапи розвитку професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США. Здійснено ретроспективний аналіз становлення Прикордонного патруля США, виявлено характерні особливості професійної підготовки фахівців у цій сфері.*

***Ключові слова:** етапи розвитку, професійна підготовка, Прикордонний патруль, ретроспективний аналіз, охорона кордону.*

***Аннотация.** В статье исследованы основные этапы развития профессиональной подготовки специалистов в сфере охраны границы США. Осуществлен ретроспективный анализ становления Пограничного патруля*

США, выявлены характерные особенности профессиональной подготовки специалистов в этой сфере.

***Ключевые слова:** этапы развития, профессиональная подготовка, Пограничный патруль, ретроспективный анализ, охрана границы.*

***Summary.** The article deals with the investigation of vocational training development stages of the specialists in the field of the USA Border protection. The retrospective analysis of its establishing was conducted. The article specifies peculiarities of the USA Border patrol specialists' vocational training.*

***Key words:** development stages, vocational training, Border patrol, retrospective analysis, border protection.*

На сучасному етапі світового розвитку та Україні зокрема відбулися значні зміни, які істотно впливають на національну безпеку держави та потребують розробки суттєво нових підходів щодо її забезпечення. Прикордонна безпека – один із найважливіших складових національної безпеки загалом. З огляду на це необхідною є потреба у пошуку нових способів підвищення якості професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону, переосмислення вітчизняного досвіду, а також вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн. Вивчення досвіду професійної підготовки співробітників правоохоронних органів зарубіжних країн активізувалося наприкінці ХХ століття. Значною мірою це пояснюється процесами демократизації, відкриттям кордонів і суцільним прагненням до взаємодії і співпраці. Разом з тим, результати аналізу наукових праць, у яких розглядаються питання підготовки фахівців прикордонних відомств закордоном свідчать про те, що досвід США у цій галузі ще недостатньо досліджений.

На думку багатьох спеціалістів правоохоронних служб та дослідників у галузі педагогіки, високоякісна професійна підготовка фахівців правоохоронних органів є елементом успішності роботи правоохоронних

органів в цілому, що відповідає запитам та викликам XXI століття [6]. У контексті нашого дослідження цікавою є система підготовки кадрів правоохоронних органів Сполучених Штатів Америки, де реалізовано новітній досвід щодо професійної підготовки фахівців.

Так, правоохоронна система США поділена на рівні: муніципальний, окружний, штатний (між штатами) та федеральний. Кожний рівень правоохоронних органів США має відповідні агенції, департаменти та відділи. Як зазначає П. Курлович : «Система правоохоронних органів США є унікальна, оскільки головною особливістю правоохоронних органів США є їх децентралізація» [1].

Незважаючи на складність правоохоронної системи, усі її підрозділи та агенції являють собою спеціалізовані відомства з чіткими функціями та сферою відповідальності. Федеральні правоохоронні органи характеризуються фрагментарністю повноважень. Серед головних функцій федеральних держслужбовців можна визначити такі: забезпечення безпеки та захисту (1%), операції, пов'язані з судовими рішеннями (4%), розслідування та інспекції, не пов'язані із злочинною діяльністю (14%), виправна робота (18%), патрульно-постова служба (22%), розслідування злочинів (40%) [10].

Найвищий рівень правоохоронної системи США є комбінацією двох федеральних міністерств: Міністерство національної безпеки та Міністерство юстиції. Міністерство Національної безпеки США (далі МНБ) – одне з федеральних агенцій США, яке було створено 25 листопада 2002. На федеральному рівні міністерство здійснює керівництво усіх відомств з метою попередження загрози скоєння терористичних актів. МНБ є наймолодшим міністерством серед усіх міністерств США. Звертаючи увагу на те, що МНБ було створене фактично у відповідь на терористичні атаки 11 вересня 2001 року, головні функції МНБ пов'язані із протидією та запобіганням терористичним атакам, захистом кордонів США. З 2003 року

до складу Міністерства увійшла Служба імміграції та натуралізації США, яка була поділена на Імміграційну та Митну поліцію та Управління з питань громадянства та імміграції [1].

Пройшовши майже 16-ти річний шлях (2001-2017) змін та реформ, МНБ включає в себе такі основні агенції та управлінь: Бюро з митних питань та охорони кордонів, Берегову охорону, Адміністрацію транспортної безпеки, Федеральну агенцію з управління у надзвичайних ситуаціях (НС), Секретну службу, Службу з питань громадянства та імміграції, Імміграційну та Митну поліцію, Федеральний центр (ФЦ) підготовки співробітників правоохоронних органів, Відділ з управління з фінансових питань, Управління національного захисту та програм, Відділ науки і технології, Управління з виявлення ядерних матеріалів, Управління з питань охорони здоров'я, Управління розвідки та аналізу, Управління з координації операцій [8].

Після її реорганізації, Митно-Прикордонна служба є одним із найбільш комплексних агентств США, головним завданням якого є запобігання тероризму та потрапляння нелегальної зброї на територію США, регулювання та спрощення міжнародної торгівлі, захист торгового законодавства та економічних інтересів США. Прикордонний патруль (далі ПП) є складовою Митно-Прикордонної служби США. Сьогодні основними завданнями агента ПП є виявлення, попередження та затримання терористів, нелегальних мігрантів, контрабандистів та іноземців, які не мають документів. Серед інших напрямків діяльності слід зазначити такі: перевірка шляхів сполучення, спостереження, патрулювання, перевірка транспортних засобів, адміністративні заходи, розвідка і боротьба із контрабандою [3].

Втім, щоб зрозуміти та осмислити сучасні тенденції розвитку цього органу, варто, на нашу думку, розглянути ретроспективний аналіз Прикордонного патруля США. Існування Прикордонного патруля бере

початок ще з 1904 року. Саме у цей період кінна варта у складі 75 осіб патрулювала Ель-Пасо, Техас. Метою патрулювання було протидіяти потраплянню нелегальних мігрантів із Китаю, які здійснювали незаконний перетин кордону саме через Ель-Пасо. Кінна варта не мала особливих повноважень, передбачених законом, відтак головним її завданням було лише охороняти сухопутні кордони США з метою запобігання нелегального перетину. Наступним важливим роком в історії розвитку Прикордонного патруля США є рік 1915. Саме цього року починає формуватися нормативно-правове підґрунтя функціонування Прикордонного патруля. Конгрес США приймає рішення щодо вдосконалення системи охорони кордону. Разом з тим утворюється новий загін агентів охорони кордону – вартові інспектори. Тепер вони здійснюють не лише кінний патруль, а й патруль на транспортних засобах та човнах. Втім навіть із розширенням можливостей патрулювання, головним завданням інспекторів лишається патрулювання кордонів США з метою протидії нелегальній міграції. На той момент до обов'язків інспекторів не входив арешт осіб, які незаконно намагалися перетнути кордон США. Таке завдання було покладено на Імміграційну службу.

Важливим моментом в історії США в цілому є 18 поправка до Конституції «Про заборону ввозу, перевезення, виробництва та продаж алкогольних напоїв на території США» [5]. Оскільки ця поправка до Конституції передбачала повну заборону алкогольних напоїв по всій території США, це спонукало багатьох осіб до нелегального перевезення та розповсюдження алкогольних напоїв до США. Міграційна служба та Служба митного контролю самостійно не могли подолати таку проблему, оскільки ввезення відбувалося безпосередньо на прикордонних територіях. Тому на функцію ПП було покладено ще одне завдання – виявлення контрабанди та затримання осіб, які її намагалися ввести на територію

США. Таким чином, повноваження та функції ПП починають розширюватися.

Переломним моментом в історії розвитку Патруля стає 28 травня 1924 року - конгрес США приймає рішення про заснування Прикордонного патруля США як відомства. 28 травня 1924 року генеральним секретарем з питань імміграції були розроблені рекомендації щодо запобігання незаконного в'їзду на територію США. Саме цим днем датується створення Прикордонного патруля при імміграційній службі США. Завдання Прикордонного патруля полягало у контролюванні північних та південних кордонів США [4].

Це означає, що з цього моменту Прикордонний патруль починає функціонувати як окреме відомство, яке підпорядковувалася уряду США. Окрім патрулювання сухопутних кордонів США 1925 року перед вартовими ПП висуваються нові задачі, одна з яких – патрулювання прибережних територій. Говорячи про особовий склад ПП, варто зауважити, що на період 1924 року налічувалось близько 450 офіцерів ПП. Більша частина з них були колишніми офіцерами поліції та інших правоохоронних відомств.

1932 рік зумовив виникнення двох головних локацій діяльності Прикордонного патруля США: варта біля американо-мексиканського кордону та варта вздовж американо-канадського кордону. Контрабанда на кордонах США у 30-х роках 20 століття набирала обертів. Саме тому на ПП покладалася низка завдань, пов'язаних не лише з патрулюванням кордонів. Таким чином, сухопутні кордони США знаходяться під пильним наглядом вартових.

1933 року 32-й Президент США Франклін Рузвельт об'єднав Бюро Імміграції та Бюро Натуралізації в єдину Службу Імміграції та Натуралізації. Таким чином, ПП як відомство підпорядковувалося вже новоутвореній Службі імміграції та натуралізації. [5].

Безумовно, що гарантією захисту кордону є якісна підготовка кадрів. 3 грудня 1934 року було відкрито спеціальне училище для майбутніх агентів Прикордонного патруля Служби імміграції та натуралізації (*INS Border Patrol Training School*) на території Ель-Пасо. Відтепер прикордонне відомство починає висококваліфіковану підготовку майбутніх агентів прикордонного патруля. У перший рік функціонування прикордонного училища навчалося лише 34 курсанта. Набір здійснювався відповідно до певних вимог. За вимогами до училища могли вступити громадяни США до 40 років, які мали середню освіту, без судимості, з відмінними медичними показниками. Крім того, майбутніх курсантам училища потрібно було успішно пройти серію вступних випробувань. На той період серед вступних іспитів були лише фізична підготовка та іспит з володіння вогнепальною зброєю. Передбачалось, що майбутній кандидат до вступу до навчального закладу ПП має володіти базовими навичками поводження із вогнепальною зброєю та елементами фізичної підготовки. Серед головних дисциплін були лише практичні дисципліни – фізична підготовка, навчання стрільби зі зброї та елементи верхової їзди. Тут курсантів в основному готують колишні агенти прикордонного патруля [2, с. 25].

У свою чергу, технічний прогрес вносить свої корективи не лише на суспільно-політичне життя країни, а й на прикордонний патруль також. 1935 року було започатковано автомобільний патруль. Відтепер патрулювання прикордонних територій здійснювалося не лише пішим та кінним патрулем, а й на автомобілях. Це дало змогу дещо оптимізувати процес патрулювання та вдосконалити роботу агентів. Цього ж року й додається така нова дисципліна в училищі як «Водіння транспортного засобу». Ця дисципліна передбачала практичний та теоретичний курси. Під час лекційного курсу майбутнім агентам подавалася інформація про сам транспортний засіб та специфіка його керування. А на практичних заняттях вже відпрацьовувалися навички водіння з інструктором та самостійно.

Проте, впровадження автомобільного патрулювання ніяким чином не вплинуло на скорочення кількості патрульних на конях, оскільки прикордонна місцевість має звивисту не рівну територію. Тому кінна варта й досі є одним з елементів патрулювання кордонів США.

Під час Другої Світової Війни (1939-1945) уряд США приділяв особливу увагу охороні державного кордону. Таким чином, кількість агентів ПП зростала, а навчання посилювалося. Розширювався також і список предметів. Одним з нових предметів стало право. Курсанти проходили теоретичний та практичний курс правової підготовки.

У післявоєнний період відбулося значне розширення функцій та повноважень агентів ПП. У зв'язку з різким потоком нелегальних мігрантів, у агентів прикордонного патруля з'явилася прерогатива - агенти прикордонного патруля вперше могли здійснювати арешт нелегальних мігрантів. Ця подія відбулася 1952 року. Безумовно це вплинуло і на програму фахової підготовки майбутніх агентів ПП. Таким чином, до загального переліку дисциплін додалися дисципліни з відпрацювання затримання та арешту. Дисципліни носили суто практичний характер. Метою цієї дисципліни було навчити майбутніх агентів ПП здійснювати затримання та арешт осіб, які нелегально намагалися перетнути кордон США.

1960 рік вніс також корективи у функції агентів ПП. Зважаючи на те, що 60-ті 20 століття у США вважалися активною фазою процвітання розширилися після рішенням президента Д. Кеннеді, за яким агенти прикордонного патруля могли оглядати літаки внутрішніх рейсів з метою протидії терористам. Це, безумовно, лише посилювало безпеку не тільки на кордоні, а й в США в цілому. Безумовно, що нові виклики часу спонукають й до перегляду програм підготовки майбутніх фахівців. Так, додається практична дисципліна «Протидія авіатероризму». Ця дисципліна передбачала засвоєння курсантами алгоритму проведення та затримання

терористів на борту авіалайнерів. Таким чином, програма підготовки фахівців відповідає вимогам сучасності.

Період 70-х – 80-х років характеризується розвитком та вдосконаленням навчальної бази майбутніх агентів ПП, оскільки було створено єдиний навчальний центр для співробітників усіх правоохоронних структур. З утворенням Центру підготовка усіх співробітників правоохоронних органів США, в тому й числі агентів ПП стає якіснішою та ефективнішою.

Період 80-х та 90-х років характеризується значним підвищення потоку нелегальних мігрантів до США. Отже, нові виклики потребують нових рішень. Тому для оптимізації діяльності агентів ПП було впроваджено новітні технології, які значно покращують роботу агентів ПП. Так, було впроваджено використання різних технічних засобів: пристрої далекого бачення, пристрої для стеження вночі та системи супутникової навігації. Це все значною мірою покращило та удосконалило службу агентів ПП.

Іншим значним роком в історії Прикордонного патруля став 2003 рік. У зв'язку з трагічними подіями для США 11 вересня 2001, року було створено Міністерство національної безпеки США, а Митно-прикордонна служба стала одним з її компонентів. Прикордонний патруль є федеральним правоохоронним органом МПС США, що входить до складу МНБ США [4].

Говорячи про програму підготовки майбутніх фахівців, варто зазначити, що вона також зазнавала змін. Так, до 2008 року курс базової підготовки в Академії ПП тривав 16 тижнів із загальною кількістю годин 663. Серед предметів слід зазначити такі: фахова іспанська мова – 214 годин; Право – 191 година; володіння вогнепальною зброєю – 67 годин; керування транспортним засобом – 44 години; фізична підготовка – 125 годин; протидія тероризму – 8 годин; загальна підготовка та адміністративні процеси - 14 годин. Втім, 2008 року відбулися певні зміни в програмі

професійної підготовки. Кількість годин лишилась незмінною. Зміни відбулися у кількості днів. Відтепер базова підготовка в Академії ПП триває 55 дні. Такі курси як протидія тероризму, загальна підготовка та адміністративні процеси об'єднали в загальну правову підготовку. Крім того, із загального курсу вилучили фахову іспанську мову. Відтепер фахова іспанська мова вивчається окремим курсом для тих, хто не володіє базовими навичками іспанської мови. У зв'язку з цим змінилися й умови вступу: письмовий екзамен складається не лише з логічного мислення, а й з рівня володіння іспанською мовою. Якщо кандидат успішно складає іспит з рівня володіння іспанською мовою, він не проходить додатковий 40-ти денний курс іспанської мови. Але, якщо людина не володіє основами іспанської, їй пропонується скласти тест на здібності до вивчення мов – штучна мова. Таким чином, виявляються розумові здібності потенційного агента ПП щодо володіння іспанською мовою. Оскільки американо-мексиканський кордон вважається з найбільшою кількістю ризиків, саме тому особливу увагу приділяють комунікативній підготовці майбутніх агентів ПП [7, с. 82].

Звертаючи увагу на хронологію ретроспективного аналізу історія ПП США, варто зазначити, що велику ролі відіграє й нормативно-правова база. Одним з таких елементів нормативно-правової бази є Стратегія національного розвитку. Згідно зі Стратегією, основною метою відомства є оперативний контроль за кордонами США. Стратегічний план започатковує підхід для ПП, який здатний сприйняти виклики XXI століття щодо загрози цілісності держави, в тому числі й тероризм. Також документ засвідчує низку планів щодо впровадження нових технологій у практику охорони кордону, удосконалення інфраструктури, а разом із тим й технічного забезпечення та професійна підготовка майбутніх агентів ПП та підвищення кваліфікації діючих агентів.

Стратегічний план 2020 поєднує у собі дві головні ідеї : охорона державного кордону США та посилення та вдосконалення роботи ПП.

Охорона державного кордону передбачає такі фундаментальні принципи – Інформація, Інтеграція та Швидкого реагування. Під інформацією розуміється суцільна обізнаність щодо стану на кордоні. Сьогодні інформація відіграє дуже важливу роль у суспільно-політичному житті людей, тому для працівників правоохоронних органів, в тому числі й агентам ПП, вкрай необхідно володіти інформацією для потужного забезпечення та гарантування безпеки на кордоні. За допомогою приладів спостереження та складних систем супутникового зв'язку агенти ПП чітко розуміють стан речей на кордоні та підлеглих територіях. Другий принцип Стратегії – принцип інтеграції, тобто об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур в рамках регіону, країни, світу. Це відкриває можливості для міжнародної співпраці та обміну позитивним досвідом у сфері охорони кордону з іншими державами світу [9].

Таким чином, можна констатувати той факт, що історія Прикордонного патруль США почалася ще у XIX столітті. За весь період свого існування Прикордонний патруль пройшов досить довгий шлях змін та реформ. Невід'ємним компонентом змін також є етапи професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США. Зміст професійної підготовки змінювався та вдосконалювався. Дослідивши етапи розвитку професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США, можемо стверджувати, що досвід США є надзвичайно вагомим та корисним для розвитку професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону України.

Література

1. Курлович П. Н. Полиция в правоохранительной системе США / Вестник Казанского юридического института МВД России. 2013. №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/politsiya-v-pravoohranitelnoy-sisteme-ssha>

2. Таранова С. В. Особливості розвитку митної служби США (кінець XVIII–перша половина XX ст.). / С. В. Таранова // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління, 2010, 1: С. 23-27.
3. GAO-07-54OR Homeland Security: Information on Training New Border Patrol Agents. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gao.gov/products/GAO-07-540R>
4. History of the U. S. Customs and Border Protection. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbp.gov/about/history>.
5. History of the USA Law. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.com/topics/18th-and-21st-amendments>
6. Survey on European Police Education and Training [Електронний ресурс] / European Police Colledge. – Режим доступу : https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/TrainingLearning/Publications/SEPE_Final_Report.pdf
7. Tron T.V. Specifics of the U.S. Border Patrol Agents' vocational training / T.V. Tron // Збірник тез наукових робіт міжнародної науково-практичної конференції «Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук» 10-11 лютого 2017 р. м. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. – С. 81-84.
8. U.S. CBP Organization. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbp.gov/about/leadership-organization>
9. Vision and Strategy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbp.gov/document/publications/vision-and-strategy-2020>
10. World Encyclopedia of Police Forces and Correctional Systems Autore: Wheelock, Anne Thomson Gale, 2006-01 Libro/Ed. Rilegata : P. 1274.